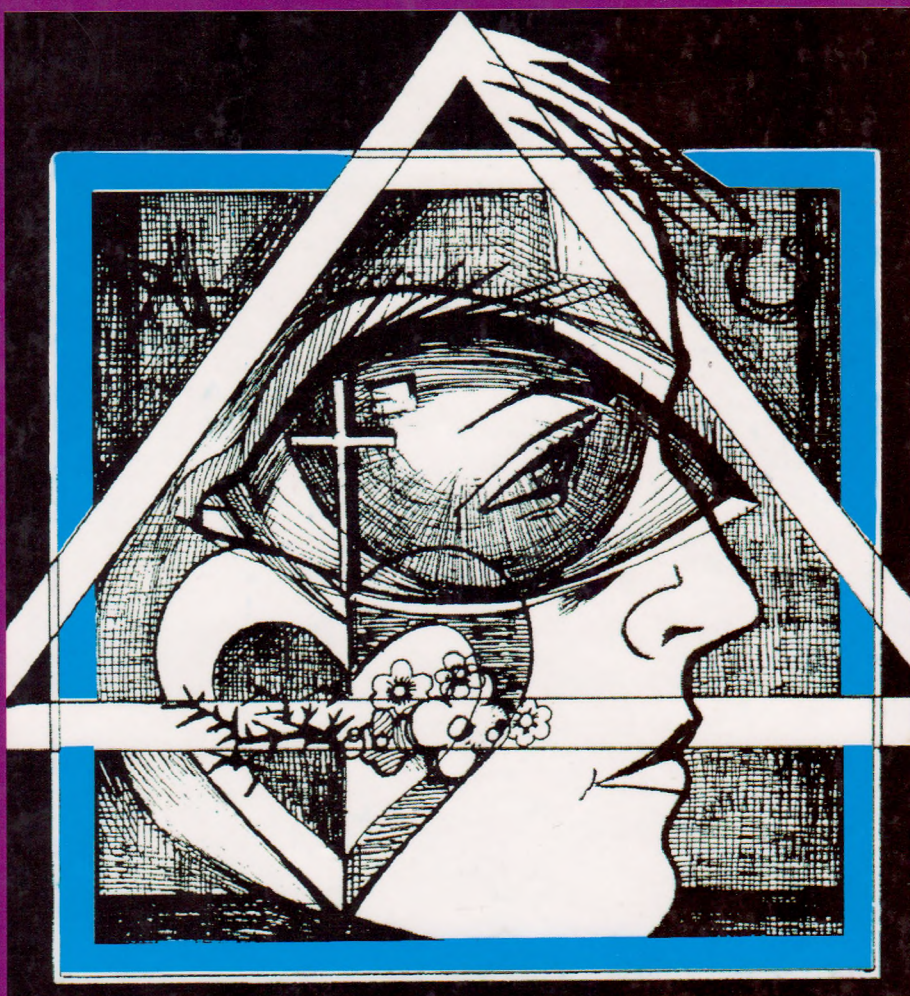

Мирослав Савчин

ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЮДИНИ

Мирослав САВЧИН

ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЛЮДИНИ

Монографія

Видання друге, перероблене і доповнене

Івано-Франківськ
Місто НВ
2010

5

20

20

19

3

1

9

9

5

7

0

8

9

8

6

5

4

4

1

7

0

5

9

6

6

6

2

7

6

6

3

2

5

9

2

4

8

0

УДК 152.32

ББК 88.37

С-13

*Друкується за ухвалою вченої ради Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 3 від 18 березня 2010 р.)*

Савчин М. В.

С-13 Духовний потенціал людини (Навчальне видання): [монографія]. – Вид. 2-ге, пер., доп. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2010. – 508 с.

У монографії обґрунтовується реальність духовності в особистому, суспільному та загальноцивілізаційному планах, аналізується проблема духовного у різних філософських та релігійних течіях і психологічній науці, викладається суть християнства, церкви та святості, вкладено цілісне уявлення про людину як творіння Боже, аналізується духовність особистості як її природний (автентичний стан), викладено сутність бездуховності, зміст духовного життя людини, сформульовано духовну парадигму психології й завдання психологічної теорії та практики в її контексті.

Для психологів, духовних отців, філософів, педагогів, практичних працівників закладів освіти та інших соціальних сфер і всіх тих, кого хвилюють духовні виміри людини та її життя.

Рецензенти:

М. Боришевський, доктор психологічних наук, член-кореспондент НАПН України, завідувач лабораторії психології особистості імені Петра Чамати інституту психології АПН України імені Григорія Костюка;

В. Москалець, доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри загальної та експериментальної психології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

© М. В. Савчин, 2010

© М. Сидір, 2010

© Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, 2010

ISBN 978-966-428-166-6

ЗМІСТ

ВСТУП	5
Розділ I. ОНТОЛОГІЯ ДУХОВНОГО	20
1.1. Реальність духовного як породження Божественної Особи	20
1.2. Духовність у вимірах добра і зла	39
1.3. Первородний гріх і спасіння людини	43
1.4. Персоніфікація зла	51
Розділ II. ПРОБЛЕМА ДУХОВНОГО В РІЗНИХ ФІЛОСОФСЬКИХ, РЕЛІГІЙНИХ ТЕЧІЯХ І ПСИХОЛОГІЧНІЙ НАУЦІ	59
2.1. Заперечення духовного в матеріалізмі та атеїзмі	59
2.2. Язичництво і духовність	65
2.3. Буддизм і тибетський ламаїзм про духовність	67
2.4. Спекулятивні погляди теософії на духовне	70
2.5. Духовне й моральне	78
2.6. Людське пізнання світу цього і духовність	89
2.7. Пізнання духовних явищ	98
2.8. Проблема духовного у психології	106
2.9. Методологічні засади дослідження духовного потенціалу людини	135
Розділ III. ХРИСТІЯНСТВО. СВЯТІ. ЦЕРКВА	144
3.1. Містичне	144
3.2. Християнство та його місія на землі	161
3.3. Церква	167
3.4. Євхаристія як вище таїнство-дійство на землі	170
3.5. Святі	175
3.6. Єпископ і священик – духовні еотрудники Церкви	179
Розділ IV. ЛЮДИНА ЯК ТВОРІННЯ БОЖЕ	186
4.1. Погляди на людину в історії філософії	186
4.2. Людина у християнстві	192
4.3. Людська душа. Сутність душі у християнстві	197
Розділ V. ДУХОВНІСТЬ ЛЮДИНИ ЯК ЇЇ ПРИРОДНИЙ (АВТЕНТИЧНИЙ) СТАН. ДУХОВНІ СТАНИ ЛЮДИНИ	226
5.1. Ідеал духовно розвиненої людини	226
5.2. Віра в Бога	233
5.3. Трансцендентна любов як духовний стан людини	242
5.4. Стан безпристрасності	255
5.5. Стан безмовності як мова майбутнього віку	259
5.6. Трансцендентна свобода як духовний стан людини	262
5.7. Покаяння і смирення як духовні стани	274
5.8. Чеснота як стан первісної природи людини	278
5.9. Смерть і духовність людини	280

Розділ VI. ОНТОЛОГІЯ БЕЗДУХОВНОСТІ	289
6.1. Хвороби душі	289
6.2. Хвороби серця	294
6.3. Хвороби ума	302
6.4. Гріх як негативний духовний стан	309
6.5. Деформація особистості під впливом гріха	322
Розділ VII. ДУХОВНЕ ЖИТТЯ ЛЮДИНИ	325
7.1. Духовна аскеза в історії християнства	325
7.2. Духовне життя мирянина	342
7.3. Конкретні види християнської аскези	360
7.4. Мирянин	383
7.5. Духовне зцілення окремих складових душі	390
7.6. Духовне виховання і самовиховання	408
РОЗДІЛ VIII. ДУХОВНА ПАРАДИГМА ПСИХОЛОГІЇ:	
ЗАВДАННЯ ТЕОРІЇ ТА ПРАКТИКИ	419
8.1. Сучасна цивілізація і проблема духовності	419
8.1.1. Божественний стан буття	419
8.1.2. Спотворений стан буття людини	422
8.2. Обґрунтування духовної парадигми психології	441
8.3. Завдання психологічної теорії	
та практики у контексті духовної парадигми	464
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	481
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	491
ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК	503
ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК	506

ВСТУП

Вступивши у третє тисячоліття, людина як суб'єкт життєдіяльності та об'єкт пізнання й надалі залишається значною мірою непізнаною, незбагненою. Далекими від конструктивних відповідей залишаються проблеми існування людини на онтологічному і феноменологічному рівнях («буття-в-собі», «буття-для-себе», «буття-для-іншого») [160]. Але «буття-для-іншого» — це не тільки, як стверджує Ж.-П. Сартр, джерело конфліктності в особистісних стосунках, а може бути і повинно бути джерелом радості, щастя, духовного звеличення, творення добра.

Психологія як система позитивного конструктивного знання (бо одночасно психологічне знання досить часто використовується у політиці, магії для творення зла як деструктивна сила) має створювати, обґрунтовувати нові елементи психологічної культури особистості, зокрема моральної та духовної сфер сучасної людини, яка живе в епоху урбанізованої цивілізації з найвищим розквітом індивідуалізму та секуляризму. Сучасна цивілізація, щоб функціонувати і нібито прогресувати, змушена деструктивно впливати на особистість, часто ставити її перед необхідністю жити у віртуальній реальності, відчужено від себе самої та від інших людей, культивує фіктивні, бездуховні, аморальні цінності та сенси життя.

Уже століттями у західних суспільствах поширена прагматична мораль, основою якої є утилітарний принцип найбільшого загального блага, насамперед матеріального. Згідно з ним, необхідне поєднується із прагненням людини до самоздійснення. *«Ми служимо суспільству, не приносячи себе в жертву йому. Ми не дозволяємо опікати нас у питаннях етики»,* — писав А. Швейцер [210]. Тимчасом, найвищі моральні та духовні орієнтири людини на всі часи знайшли своє відображення у Нагірній проповіді Ісуса Христа, де Христос промовляє: *«32. А коли любите тих, хто любить вас, — яка вам за те ласка? Люблять бо й грішники тих, хто їх любить. 33. І коли добре чините тим, хто добро чинить вам, — яка вам за те ласка? Бо те саме й грішники роблять. 34. А коли позичаєте тим, що й від них сподівається взяти, — яка вам за те ласка? Позичають бо й грішники грішникам, щоб одержати стільки ж. 35. Отож любіть своїх ворогів, робіть добро, позичайте,*